

”Kumpi on vaarallisempaa, porno vai romanttinen viihde?”

Fifty Shades of Grey -trilogian vastaanotto ja sen vaikutukset
nykykulttuurissa

Ella Rantalainen

Kirjallisuuden kandidaatintutkielma

Taiteiden ja kulttuurintutkimuksen laitos

Jyväskylän yliopisto 2016

Opponentti: Ayla Brinkman

Sisällysluettelo

1 Johdanto.....	3
2 Reseptiotutkimus ja sen periaatteet.....	4
3 <i>Fifty Shades of Grey</i> ja fanifiktio	6
3.1 Kirjasarjan esittely lyhyesti.....	6
3.3 Fanifiktio: alternative universe	7
4 Vastaanoton analyysi	8
5 Pornon kaupallistuminen nykykulttuurissa.....	12
5.1 Seksillä markkinointi kirjallisuudessa.....	12
5.2 Pehmoporno	14
6 Päättäntö.....	19
Lähteet.....	21

1 Johdanto

Eroottinen trilogiasarja *Fifty Shades of Grey* on yksi nykypäivän kohutuimmista kirjasarjoista. Kirjat saivat ilmestyessään paljon huomiota medialta muun muassa niiden seksuaalisen sävytteen vuoksi ja niistä on tullut ilmiö ympäri maailmaa. Huolimatta suurista myyntiluvuista, kriitikot eivät kirjoituksissaan ole ylistäneet kirjoja. Kirjasarjaa on luonnehdittu muun muassa ”äiskäpornoksi” ja monet lehdet, kuten esimerkiksi *Helsingin Sanomat*, on kehottanut lukijoita jättämään sarjan lukematta. Alusta asti on ollut selvää, ettei *Fifty Shades of Grey*¹-trilogia ole kaunokirjalliselta sisällöltään miellyttänyt kirjallisuuskritikoita ja yleisten keskustelujen pohjalta on myös todettavissa, etteivät kirjan lukijatkaan ole yksimielisiä kirjasarjan vastaanotosta. Kaikesta tästä huolimatta, myyntiluvut puhuvat puolestaan ja elokuvat kirjasarjasta ovat tekeillä: trilogia eittämättä herättelee lukijoissa, sekä mediassa mielipiteitä ja keskustelua.

Kirjasarja on Suomessa tutkimuskohteena vielä melko uusi, mutta tämän hetkisten tietojeni mukaan siitä on kuitenkin aiemmin jo tehty, ja on tekeillä uusia tutkimuksia. Myös esimerkiksi yhdysvaltalaisissa yliopistoissa trilogiaa on tietojeni mukaan ehditty tutkia jo jonkin verran.

Tämän tutkielman tavoitteena on tutkia kirjoja lukijoiden näkökulmasta. Tulen tekemään trilogiasta reseptio- eli vastaanotontutkimuksen. Reseptiteoriaa ja lukijapainotteista analyysiä hyödyntämällä on mahdollista nähdä kirjallisuus isona osana yhteiskuntaa ja perehtyä tarkasti yhteiskunnan eri ulottuvuuksiin. (Segers 1985,145.) Tämän teorian hyödyntäminen tukee tutkielmani tavoitteita ja auttaa parhaiten löytämään mahdollisia vastauksia tutkimuskysymyksiini.

Tutkimusaineistoni koostuu internetissä julkaistuista verkkoaineistoista, joista osasta tulen myös antamaan tekstinäytteitä. Tutkin sekä ammattikirjoittajien tekstejä, että myös ns. ”tavallisten lukijoiden” kirjoituksia vastaanotosta.

Tutkiessani lukijoiden ²vastaanottoa, käytän materiaalinani lukuharrastuksiin suuntautuneita internetin blogitekstejä, sekä verkkolehdistä julkaistuja kritiikkejä. Tulen tutkielmassani käyttämään löydettyjä tekstejä valikoivasti pyrkien saamaan sieltä tutkimustani palvelevaa ja mielenkiintoista materiaalia. Tulen myös esittelemään aineiston kirjoittajan lyhyesti blogissa tai verkkolehdistä annettujen tietojen pohjalta ja käytän ainoastaan suomen kielellä kirjoitettua materiaalia.

---

¹ Kutsun kirjasarjaa myöhemmin myös lyhenteellä *Fifty Shades*.

² Tulen kutsumaan lukijoita tässä tutkielmassa aineiston kirjoittajiksi, koska se vastaa paremmin tämän tutkielman kontekstia, jossa vastaanottajien aineisto tulee kirjoitetuista teksteistä.

Seksituotteiden ostamisesta ja kuluttamisesta on tullut nyky-yhteiskunnassamme yhä arkisempaa toimintaa. Internet on tehnyt seksin kulutuksesta yhä helpompaa, eivätkä kuluttajat välttämättä vaadi itselleen nykypäivänä yksityisyyden suojaa. Seksuaalisuuden representaatiot ovat yhä enenevässä määrin läsnä länsimaisessa yhteiskunnassa ja sen kulttuurissa. Myös seksillä tai seksuaalisuudella markkinointi on kasvanut mediassa. (Karkulehto 2011, 205, 104, 95.)

Nykykulttuurin seksualisoitumiseen linkittyvät myös tutkimuskysymykseni. Olen kiinnostunut ensisijaisesti tutkimaan sitä, mitä trilogian vastaanotto kertoo nykykulttuurimme seksualisoitumisesta. Olen myös kiinnostunut tutkimaan mitä muita mahdollisia lukukokemukseen ja vastaanottoon vaikuttaneita tekijöitä kirjasarjasta nousee esiin. En tule varsinaisesti tutkimaan kirjasarjaa itsessään, vaan enneminkin analysoimaan sitä kautta ilmeneviä nykykulttuurin ilmiöitä.

Hypoteesini on, että reaalitylukijoiden vastaanottoa tutkimalla on mahdollista saada vastauksia tutkimuskysymyksiini, sillä oletan nykykulttuurin seksualisoitumiseen viittaavia argumentaatiota löytyvän. Oletan myös tämänkaltaisen aiheen herättävän provokatiivista keskustelua ja suurimman osan aineiston kirjoittajista ilmaisevan mielipiteensä negatiivisena. Olettamukseni perustuvat aiheesta käytyihin keskusteluihin, joihin olen ennen tutkielmani aloitusta törmännyt.

2 Reseptiotutkimus ja sen periaatteet

Reseptiotutkimus tutkii kirjallisuutta lukijan näkökulmasta ja sen tutkimuskohteena ovat erityisesti lukijoiden reaktiot ja lukijoiden lukuprosessit. Reseptiotutkimus tukee väitettä siitä, että lukijat antavat merkityksen kirjoille (Segers 1985, 9). Yhtenä reseptioteorian kehittäjistä pidetään hollantilaista kirjallisuudentutkijaa Rien T. Segersiä, jonka aiheita käsittelevää teosta *Kirja ja lukija* hyödynnän määritellessäni reseptiotutkimusta ja sen periaatteita.

Segersin mukaan fiktion voi jakaa ajanvietekirjallisuuteen ja varsinaiseen kaunokirjallisuuteen, mutta hänen mukaansa raja näiden kahden välillä on epätarkka ja vaihteleva. Tämän teorian pohjalta kaikkien fiktiivisten teosten katsotaan kuuluvaksi reseption tutkimuksen piiriin. (Segers 1985, 18.)

Reseptiotutkimuksen juuret ovat alun perin Saksasta 1960-luvulta. Teoria kumosi aikoinaan ajatustavan, jonka mukaan sanataidetta olisi olemassa ainoastaan objektiivisessa ja staattisessa

muodossa. Reseptiotutkimus on myös osoittanut, etteivät kirjallisuuden arvot ole ikuisia: satoja vuosia sitten arvossa pidetyt teokset on saatettu julistaa ns. ajanvietekirjallisuudeksi. (Segers 1985, 9, 10, 21.)

Tutkimuksessa voidaan keskittyä joko reaalisen lukijan tai ideaalilukijan reaktioihin.

Tavanomaisempaa on yleensä tutkia reaalilukijaa, jonka lukuprosessia voidaan tarkastella kahdella eri tavalla. Ensimmäinen tapa on tarkastella lukijoiden reaktioita eli tällöin kyseessä on kokeellinen tutkimus, jonka tavoitteena on esteettinen objektin määrittely. Toinen tutkimustapa on empiirinen, johon kuuluvat kaikki muut reseptiotutkimuksen lajit, joissa tarkastellaan reaalista lukijaa.

Idealilukijan tutkiminen tarkoittaa ensisijaisesti tekstin vaikutuksen tutkimista. (Segers 1985, 21,22, 24, 25, 26, 27.)

Reseptiotutkimuksen eroaa selkeästi muista kirjallisuudentutkimuksista, sillä sen pääasiallinen huomio ei ole tekstissä vaan lukijassa ja tavassa, jolla lukija omaksuu tekstin. Reseptiotutkimuksen kautta myös tutkittava kirjallisuus on laajentunut, koska ei voida tehdä selkeitä jakoja fiktiivisten tekstien välille. Tästä päästään uuteen kysymyksenasetteluun reseptiotutkimuksen näkökulmasta eli kysymyksenasetteluun siitä, millainen vaikutus fiktiivillä on lukijoihin. (Segers 1985, 27, 28.)

Yksi reseptioteoriana kuuluva tutkimussuunta on arvottaminen. Kyse on nimenomaan arvosta, jonka lukija antaa kaunokirjalliselle tekstille. Arvottamista voidaan tutkia erityisesti lukijan lukuprosessia rationalisoivien mielipiteiden avulla. Rationalisointi taas tapahtuu yhden tai useamman arviointiperusteen kautta, joilla lukija selittää lukemisen syytä. Ns. arvoasetelmasta voidaan puhua silloin kun lukija perustelee lukemistaan argumenttien avulla (Segers 1985, 100, 101).

Erityisesti suomalaisen reseptiotutkimukseen perehtynyt professori Yrjö Varpio toteaa reseptiotutkimukselle kehittyneen kaksi pääsuuntaa: reseptiohistoriallinen suuntaus, sekä lukijapainotteinen teosanalyysi (Varpio 1985, 137, 138). Omalle tutkimukselleni on edullisinta käyttää lukijapainotteista analyysiä, koska se mahdollistaa teoksen vaikutusrakenteiden tarkastelun ja tekstin vaikuttavuuden tutkimisen yleisesti.

3 *Fifty Shades of Grey* ja fanifiktio

3.1 Kirjasarjan esittely lyhyesti

Taiteilijanimeä *E.L.James* (tyttönimi *Erika Mitchell*) käyttävä kirjailija nousi suuren yleisön tietoisuuteen keski-ikäisenä, kun trilogian ensimmäinen osa julkaistiin vuonna 2011. Sitä ennen kirjailija oli ehtinyt jo tehdä nousujohteisen uran televisiotuotannossa. (Tainola 2015.)

Ajatus kirjan kirjoittamisesta oli kuitenkin kytenyt kirjailijan mielessä jo pidemmän aikaa ja lopullisen sinetin tarinan syntymiselle antoivat vampyyri aiheiset *Twilight*-kirjat.

Suurelta yleisöltä ei ole piiloteltu sitä, että kohuttu kirjasarja sai alkunsa alun perin *Twilight* fanifiktiosta³, jota E.L.James kirjoitti nettiin nimimerkillä *Snowsqueens Icedragon*, itse tarina kulki nimellä *Master of the universe*. (Tainola 2015; E.L.James 2011, 2.) Tarina alkoi laajeta omaksi kertomukseksi ja myöhemmin E.L.James muutti hahmojen alkuperäiset nimet. Käsikirjoitusta tarjottiin tämän jälkeen kustantamoille, jotka eivät aluksi innostuneet ajatuksesta, koska pitivät teosta turhan rohkeana eivätkä uskoneet sen myyvän. Lopulta australialainen kustantamo suostui julkaisemaan tarinan e-kirjana. Lukijoiden suopean vastaanoton jälkeen kirjaa alettiin julkaista myös tavallisena kirjana ja pian tämän jälkeen kirja alkoi rikkoa myyntiennätyksiä ja tarina venyi lopulta trilogiaksi. (Tainola 2015.)

Fifty Shades of Grey-trilogiaa on käännetty yli 50 kielelle ja sitä on myyty tähän mennessä yli 100 miljoona kappaletta. Se on tällä hetkellä nopeimmin myynyt pokkari koskaan, sekä Britannian kakkien aikojen myydyin kirja. (Finnkino 2015.) Internetsivusto *Amazon.com* on kertonut myyneensä kirjasarjan ensimmäistä osaa enemmän kuin kaikkia *Harry Pottereita* yhteensä (Ilta-Sanomat 2012). ”Seksi myy”, on kirjailija itse todennut haastatteluissa kysyttäessä kirjasarjan menestyksen salaisuutta (Tainola 2015). Kirjasarjan ensimmäinen osa *Sidottu* julkaistiin vuonna 2011. Seuraavat osat *Satutettu* ja *Vapautettu* julkaistiin paria vuotta myöhemmin.

Trilogia on tyyliltään eroottista kaunokirjallisuudesta ja se edustaa populaarikirjallisuutta. Kirjoissa on myös nähtävissä jossakin määrin piirteitä chick litistä. Kirjat perustuvat realistiseen kuvaukseen ja ympäristöön. Tapahtumat liikkuvat Portlandin ja Seattlen välillä ja kirjoihin on sijoitettu ainoastaan reaali maailmaan sijoitettavia paikkoja ja brändejä.

---

³ Nimi fanifiktio tarkoittaa fiktiivisiä tekstejä, jotka perustuvat useimmiten jonkin kulttituotteen ihailuun.

Kirjan päähenkilö on parikymppinen opiskelijatyttö Anastasia Steele. Anastasiaa kuvataan erittäin tunnollisena ja sisäänpäin kääntyneenä kirjallisuuden opiskelijana, jonka arki-illat kuluvat lähinnä kirjoja lukemalla ja töitä tekemällä rautakaupassa. Anastasia kuvataan kirjassa henkilöksi, johon lukijan on helppo samaistua: normaalinnäköiseksi ja normaalivartaloiseksi ruskeahiuksiseksi naiseksi, jossa ei ole ”mitään erikoista”. Kirjat on kerrottu Anastasian näkökulmasta ja lukija pääsee tätä kautta syvälle hänen ajatusmaailmaansa.

Kirjan toinen päähenkilö on Christian Grey, 28-vuotias monimiljonääri. Christian kuvataan melko stereotyyppisellä tavalla lähes jokanaisen unelmamieheksi: hyvännäköiseksi, hyvin pukeutuvaksi ja vauraaksi. Pienillä takaumilla paljastetaan yksityiskohtia Christianin lapsuudesta. Christianin menneisyyttä raotetaan juonen edetessä pikkuhiljaa ja samalla myös hänen henkilöahmoaan monipuolistetaan ja kasvatetaan.

Juonikuvio lähtee liikkeelle Anastasian ja Christianin välisestä haastattelutilaisuudesta. Anastasian rauhallinen elämänrytmi saa täysin uudenlaisen käänteen, kun hänen journalistiikkaa opiskeleva huonekaverinsa Kate sairastuu, eikä pääse tekemään sovittua lehtihaastattelua. Anastasia lähetetään Katen sijaan tekemään henkilöhaastattelua Christian Grey -nimisestä miljonääristä. Itse haastattelu ei suju ongelmitta, mutta se synnyttää välittömästi kipinän Christianin ja Anastasian välille.

Anastasia kokee elämänsä ensimmäiset intiimit kokemuksensa Christianin kanssa ja pian heidän välilleen muodostuu seksuaalinen suhde. Rakkauden täyteinen romanssi jää kuitenkin vain kaukaiseksi haaveeksi, kun Christian kertoo Anastasialle salaisuutensa: hän haluaa harrastaa hänen kanssaan ainoastaan BDSM- seksiä⁴, johon liittyy kirjallisia sopimuksia ja seksuaalista vallankäyttöä. Anastasia lähtee mukaan leikkiin ja juonen edetessä heidän suhteensa alkaa saada uusia ulottuvuuksia niin hyvässä kuin pahassa.

3.2 Fanifiktio: alternative universe

Lähes kaikki lukijat joiden vastaanottoa tutkin, ovat olleet tietoisia *Fifty Shades of Grey* -trilogian alkuperästä fanifiktiona ja sen linkityksestä *Twilight*-saagaan. Tämä tuodaan useissa kirjoituksissa esille ja sen ympärillä käydään runsasta keskustelua, jonka vuoksi päätin ottaa aiheen käsiteltäväksi tutkielmaani.

---

⁴ BDSM- seksi on yleiskäsitys sadomakistisille fetisseille.

Fanifiktio herättää enenevässä määrin lukijoissa ja kirjoittajissa kiinnostusta ja siitä on tulossa nykykulttuurin ja kirjallisuuden uusi ilmiö. Esimerkiksi kanadalaistaustaisessa *Wattpad* yhteisössä autetaan lupaavia kirjoittajia pääsemään alkuun ja heille järjestetään kirjoituskilpailuja. Sivuston käyttäjiä on yhteensä 40 miljoonaa ja fanifiktion kirjoittajien määrä on sivustolla nousujohteinen ja niiden tarinat ovat saaneet suuren suosion. *Fifty Shades of Grey* ei ole ilmiönä ainutlaatuinen, sillä esimerkiksi *Otava* julkaisi suomeksi vuosi sitten *One Direction* yhtyeeseen alun perin pohjautuneen fanifiktio - teoksen *After*, joka sai alkunsa juuri *Wattpad* –sivustolta. (Thesslund 2016, 64.)

Nimi fanifiktio ja siihen liitettävät kirjoitetut kertomukset eivät aina välttämättä viittaa perinteiseen fanittamiseen. Pikemminkin on kyse kirjoittajien halusta ohjailla fiktiivisiä hahmoja tai julkisuuden henkilöitä, alkuperäiskonteksti ja sen hahmot toimivat usein ainoastaan hedelmällisenä lähtökohtana tarinoille. (Thesslund 2016, 62.) Käytännössä fanifiktiossa eli fikeissä on kyse jonkin kulttituotteen ihailusta, mikä ilmenee aktiivisena testitoimintana. Kirjoittaminen on yksi keskeinen tapa tuottaa faniuden kokemusta ja kuulumisen tunnetta fandomeihin eli faniyhteisöihin. (Leppänen 2008, 192.) Fanifiktion erityispiirteinä pidetään seksiä ja romantiikkaa sekä henkilöhahmojen välisiä jännitteitä. Fanifiktion eri kategorioita on nimetty niiden ominaisuuksien perusteella. *Fifty Shades of Grey* -kuuluu kategoriaan *alternative universe*, mikä tarkoittaa, että fiktiiviset hahmot on sijoitettu muualle kuin heidän alkuperäiseen maailmaansa. (Thesslund 2016, 62.) Alkuperäisessä fanifiktiossa E.L.James sijoitti Bellan ja Edwardin hahmot reaali maailmaan.

4 Vastaanoton analyysi

*Fifty Shades of Grey*n ja *Twilightin* linkityksen oli huomionut suurin osa aineiston kirjoittajista, ja se heijastui monen lukukokemukseen. Harva aineiston kirjoittaja ottaa suoranaista kantaa siihen, pitivätkö he *Twilightista*, mutta moni tunnustaa tarttuneensa *Fifty Shades of Grey*-kirjoihin kuultuaan niiden olevan alun perin fanifiktioon pohjautuvia. *Twilightin* ja *Fifty Shadesin* yhtäläisyydet ovat selkeästi yksi eniten kiinnostusta herättävä keskustelunaihe internetissä aiheen tiimoilta. Seuraavissa kappaleissa tulkitsen ja esittelen pätkiä valitsemistani tekstiaineistoista.

Nörttitytöt – sivustolle kirjoittaneen Soile Kontion mukaan *Fifty Shadesin* tarinan alkaminen fanifiktiosta oli pelkästään positiivinen seikka:

On jännittävää ja hienoa, että alun perin fanfictionina julkaistu teos on myynyt niin huimasti. (Kontiola 2015.)

Anna minun lukea enemmän – nimisessä blogissa kirjoittaja esittelee olevansa 25-vuotias nainen, joka opiskelee yliopistossa ja tuntee hyvin *Twilight*-saagan. Kirjoittaja kuvasi lukukokemustaan seuraavasti:

Tunnen siis *Twilightini* melko hyvin, enkä voinut olla etsimättä yhtäläisyyksiä *Fifty Shadesin* ja *Twilightin* välillä. Niitä on mielestäni todella helppo huomata. Bella ja Ana ovat molemmat hyvin kömpelöitä, kokemattomia ja hieman epävarmoja nuoria naisia. Edward ja Christian ovat kumpikin omistushaluisia, kaikessa taitavia ja salaperäisiä. Yhtäläisyyksiä huomasin paljon enemmänkin, mutta edellä mainitut sarjojen päähenkilöiden samankaltaisuudet riittäköön esimerkkinä. (*Anna minun lukea enemmän* 2013.)

Sylvi – nimisessä verkkolehdessä julkaistussa kritiikissä toimittaja ruoti kirjasarjaa seuraavasti:

Tyylillisesti teksti on kuin 12-vuotiaan kirjatoukan kirjoittamaa fanifiktiota jonkin kiltejä kimmelluksia vilisevän perhesarjan hahmoista, paitsi että suunnilleen puolet romaanista on puuduttavan yksityiskohtaista seksikuvausta. [--] E.L. James aloitti kirjoittajanuransa fanifiktio tekijänä. Hänen lempikohteensa oli tietävästi Stephenie Meyerin supersuosittu *Twilight* -vampyyrikirjasarja. Ei siis ole yllätys, että jos millintarkat penetraatiokuvaukset jättää pois laskuista, on *50 Shadesissa* runsaasti yhtymäkohtia *Twilight*-sarjan kanssa. (Karvonen 2012.)

Moni aineiston kirjoittajista koki yhtäläisyyksien vieneen kirjoista uskottavuutta juonen ja henkilöhahmojen kannalta. *Aamuvirkku yksisarvinen* – lukublogin alla nimimerkillä kirjoittava ”Tessa” koki *Twilight* linkityksen muuttaneen hänen lukukokemustaan erilaiseksi:

Jostain syystä suomenkielisessä uutisoinnissa on ohitettu melkein täysin se seikka, että *Fifty Shades of Grey* on *Twilightin* suora jälkeläinen! Itselleni tämä tiedonmurunen toi lukemiseen ihan uutta intoa ja jokaisesta sivusta tuli omanlaisensa etsi yhtäläisyydet -tehtävä. Lapsiltaan *Twilightit* kieltäneet äidit ovat taatusti kuvitelleet *Twilightien* olevan *Fifty Shadesin* kaltaista kamaa, mutta lukenevat jälkeläistä nyt

itse.[--] Kun Twilight -yhteyden tiedostaa, kirjasta tulee hervotonta luettavaa.
(*Aamuvirkku yksisarvinen* 2012.)

Moni kirjoittajista oli lukiessaan lopulta keskittynyt vertailemaan yhtäläisyyksiä teosten välillä. Tästä nousee esille mielenkiintoinen kysymys siitä, millä tavoin lukijan vastaanotto muuttuu, kun kirjan vaikutteenantajat ja muut mahdolliset kytkökset ja inspiraationlähteet tuodaan selkeästi julki? Moni aineiston kirjoittaja oli varsin yllättynyt trilogian vaikutteen antajista, vaikka useiden teorioiden mukaan kaikki kirjailijat ottavat ja saavat vaikutteita muualta. Harva kaunokirjallinen teos syntyy kirjailijan päässä ilman taustavaikuttajia. Kaunokirjallisuudessa on tavallaan aina kyse siitä, että kirjoittaja kerää vaikutteita esimerkeiksi teksteistä, äänistä, assosiaatioista, keskusteluista, sekä yleisesti kirjallisuuden tyylikeinoista. Näiden pohjalta kirjoittaja järjestää ja muokkaa niitä luovan näkemyksensä pohjalta omannäköisiinsä konstellaatioihin. Mihail Bakhtin mukaan kaikki tekstit ja puhe ovat moniäänisiä ja jatkuvassa keskustelussa edeltävien ja tulevien tekstien ja puheen kanssa. (Leppänen 2008, 191.) Rajan vetoa siihen, mikä on tekstien uudelleenkirjoittamista ja mikä ei, on vaikeaa tehdä.

Suurin osa aineiston kirjoittajista, jotka kirjasarjan alkuperän tiedostivat, kokivat lukukokemuksena negatiivisina. Yksi syy negatiiviseen vastaanottoon saattoi olla fanifiktioita vastaanoton luonne yleisesti. Fanifiktioille on tyypillistä sen alisteinen asema kritiikille. Fanifiktioita kirjoittajille on tärkeää saada palautetta omista teksteistään ja tämän takia kirjoittajat kommentoivat, kritisoivat, sekä ohjailevat toisiaan. Fanifiktioilla on olemassa omat norminsa, mutta hyvän fanifiktioita piirteet ovat hyvin samanlaisia kuin kaunokirjallisuudella. (Leppänen 2008, 205,206.)

Moni lukija saattoi ikään kuin tiedostamattaan lukea kirjoja läpi mieltien oliko teos fanifiktiona hyvää vai ei. Monissa fanifiktioissa tavoitteena ei ole välttämättä tehdä alkuperäiskontekstiin uskottavaa ja toimivaa juonta tai keksiä tarinaan oikeasti sopivia henkilöitä. Kyse saattaa useimmiten olla tarinan rajojen tietoisesta rikkomisesta ja eri henkilöiden saattamisesta yhteen. Fanifiktioita ovat useimmiten harrastekirjoittajien tuotoksia, joiden tarkoituksena on useimmiten tuottaa iloa sekä kirjoittajalle itselleen, että muille samassa yhteisössä oleville. Harva lukija tähtää tekstiensä oikeaan julkaisuun, ja tekstien taso sivustoilla vaihtelee paljon. Fanifiktioita pidetään vielä ehkä jokseenkin harrastekirjoittajien kynäilyinä, mutta tässä tutkielmassa esitettyjen kommenttien ja faktojen valossa näyttäisi siltä, että fanifiktioita ovat muuttamassa muotoaan kunnianhimoisempaan ja ammattimaisempaan suuntaan.

Moni aineiston kirjoittaja kiinnitti huomiota juonikuviin yleisesti ja piti sen tapahtumia epäuskottavina, mikä heijastui hyvin negatiivisena lukukokemuksena. Useiden mielestä jo

henkilöhahmojen asetelma oli lähtökohtaisesti epärealistinen, koska kömpelö ja ujo opiskelijatyttö ei heidän mukaansa voisi päätyä yhteen komean miljardööri – miehen kanssa. Erityisen kiinnostavaa oli huomata, kuinka nimenomaan juonen ruotiminen aiheutti monella lukijalla erittäin provokatiivisia tuntemuksia. ”*All Them Shiny Things*- blogin pitäjä esittelee itsensä yli 30- vuoden ikäiseksi, hömpästä pitäväksi naiseksi. Kirja – arvostelussaan hän kertoo kirjojen henkilöasetelman olevan tökkivä:

Aika paljon tökki kyllä asetelma, jossa kirjallisuuden opiskelija tapaa rikkaan bisnesmiehen (*joka tienaa 100 000 dollaria tunnissa*) ja sitten lennellään helikoptereilla ja ajellaan audeilla ympäriinsä.[--] Jossain vaiheessa kakkososan lukemista kävi selväksi, että kirja toisti samaa kaavaa: Anastasia ja Christian riitelee, sitten tulee jokin dramaattinen käänne, sen jälkeen Ana ja Christian sopii ja sitten siirrytäänkin makuukammarin puolelle sopimaan ihan kunnolla. Ja tottahan toki ”*I love you*”- lause vilahtelee melkein jokaisella sivulla. EI NÄIN. EI, EI, EI! Ja joo, Anastasiahan pääsee yhtäkkiä töihin isoon kustantamoon, ihan esimiespaikalle. Totta kai, kun Christian omistaa puljun. Voi elämä... (*All Them Shiny Things 2012.*)

Kirjojen keskellä- blogin pitäjä esittelee itsensä 36 vuoden ikäiseksi lukemista harrastavaksi kotiäidiksi. Hänenkin huomionsa kiinnittyi juoneen, joka oli hänen mielestään liian yksinkertainen ja epäuskottava:

Sidotun juonta ei ole monimutkaisuudella pilattu. Nuori, kokematon Anastasia Steele haastattelee koulun lehteen ystävänsä puolesta Grey Enterprisesin satumaisen rikasta, komeaa ja yllättävän nuorta johtajaa, Christian Greyta. Grey hullaantuu Anastasiaan välittömästi ja varsin pian pariskunta päätyykin harrastamaan kesyhyköjä SM leikkejä. Christian on Anastasian ensimmäinen seksikumppani, mutta tietenkin tämä on (valtavalla peniksellä varustettu) armoitettu lahjakkuus sänkyhommissa ja Anastasia räjähtelee orgasmeissaan jatkuvalla syötöllä. Pelkästään Christianin milloin minkäkin harmaat silmät saavat Anastasian vatsalihakset jäykistymään, minkä ilmeisesti pitäisi olla merkki äärimmäisestä kiihottuneisuudesta, mutta sai lukijan epäilemään tytön kärsivän vatsavaivoista. (*Kirjojen keskellä 2012.*)

Monille kirjan sisältöön yleisesti pettyneille tuntui olevan yhteistä korkea odotushorisontti, tai tietynlaiset mielikuvat, jotka olivat muodostuneet median tai ystävien kautta jo ennen kirjan lukemista. Suurin osa kertoi olleensa tietoinen trilogian korkeista myyntiluvuista ja siihen liittyvistä ilmiöstä, kuten esimerkiksi jo mainitsemani *Kirjojen keskellä* - bloggaaja. Hän kuvailee

olettaneensa kirjan olevan ”upea ja täyteläinen lukuromaani”, minkä vuoksi hän oli tarttunut kirjoihin:

Olipa kerran kirja, jonka saavuttamaa suurta suosiota ei voinut olla huomaamatta. Olipa kerran myöskin Maija, joka kuvitteli tuon myyntitilastojen kärkeen syöksyvän kirjan olevan jonkin sortin eepinen sukutarina, sellainen upea ja täyteläinen lukuromaani. (*Kirojen keskellä* 2012.)

Odotushorisontti käsitteenä rantautui kirjallisuudentutkimukseen 1970-luvun alkupuolella. Sen mukaan lukija alkaa aina lukea tekstiä tietynlaisilla odotuksilla. Lukijan odotushorisontti muodostuu pääsääntöisesti kolmesta eri tekijästä. Ensimmäinen vaikuttava tekijä on lajinormin tuttuus, toinen vaikuttava tekijä ovat suhteet aikaisemmin luettuihin teksteihin ja kolmantena ovat fiktion ja todellisuuden oppositio. (Segers 1985,14,15.) Osan aineiston kirjoittajan pettymys saattaa selittyä tekstistä tulevien puutteellisten yhtäläisyyksien takia. Joidenkin reseptiteorioiden mukaan kaunokirjallista tekstiä ei voi pitää samankaltaisena lukijan todellisten ympäristöjen tai kokemusten kanssa. Tästä saattaa aiheutua lukijalle puutteellisia yhtäläisyyksiä ja epämääräisyyden tunnetta tekstiä kohtaan. (Segers 1985,15,16.) Tämä käytännössä tarkoittaa sitä, ettei lukija löydä fiktiivisestä tekstistä tarpeeksi samaistuttavuutta, jolloin lukukokemus voi jäädä etäiseksi. Samaistuttavuuden vähyys kirjasarjaa kohtaan saattaa myös selittyä suomalaisten lukijoiden luonteesta realistisina lukijoina.

5 Pornon kaupallistuminen nykykulttuurissa

5.1 Seksillä markkinointi kirjallisuudessa

Etenkin ammatikseen kirjoittavat kriitikot ottivat kantaa siihen, mitä kirjat kertovat populaarikirjallisuudesta tänä päivänä ja miten kirjojen teemat linkittyvät nykykulttuuriimme ja sen seksualisoitumiseen.

Kirjassa *Jokapäiväinen pornomme*- nykykulttuurin erotisoitumista luonnehditaan jopa ”pornahtavaksi”. Sen mukaan pornoistuminen näkyy useilla eri kulttuurin alueilla ja kulttuurin tuotannossa. Porno ei enää mielletä omaksi lajityypikseen tai representaation erityistapauksiksi, vaan se näkyy kulttuurissamme esityksinä, tyyleinä ja kertomuksina halki mediakulttuurin. Yksi merkittävimmistä tekijöistä pornoalan suosiollisuuteen on suotuisa ilmapiiri. Viimeistään 1990-pornosta alkoi tulla sallitumpaa ja yleistyvää. Kulttuurin seksualisoituminen on yksi pornoistumisen ulottuvuus. (Rossi 2005, 105; Nikunen, Paasonen, Saarenmaa 2005, 10, 12.)

Helsingin Sanomien kolumnissa toimittajat Suvi Ahola ja Anna-Stina Nykänen kirjoittivat lehden verkkojulkaisussa yhteisen otsikon alla ”onko sadomasokistinen *Fifty Shades of Grey* naisen nautinto vai kaihdettavaa pornoviihdettä? Puheenvuorot puolesta ja vastaan”.

Aholan kirjoitus oli trilogiaa vastustava ja hän alusti kritiikkiään kertomalla kirjallisuushistorian rohkeista seksuaalisista teoksista, jotka aikoinaan ravistelivat yhteiskuntaa. Hänen mukaansa seksillä ja seksuaalisuudella on aina ollut tarkoitus oman aikansa kirjallisuudessa ja kulttuurissa. Ahola nostaa esimerkeiksi muun muassa Millerin ja Apollinairin teokset:

Kaikkia näitä kirjoja yhdistää halu järkyttää, ravistella perinteistä moraaliala ja luutuneita asenteita – siksi ne alun perin kirjoitettiin ja siksi ne haluttiin myös suomentaa. (Ahola 2015.)

Aholan mukaan *Fifty Shades of Grey* – on kyllästetty kaupallisella pornolla, eikä seksi tuo kirjallisuuden kannalta teokselle lisäarvoa. Hänen mukaansa romaanit kuvastavat nykykulttuurimme erotisoitumista sekä pornon kaupallistumista:

Ehkä *Fifty Shades* ei pitäisi edes kutsua kirjallisuudeksi. Lukulaitteeseen ja kansiinkin pakattuna se on kaupallista pornoa – ja sen valtava suosio uusi esimerkki siitä, miten erotisoitunut meitä ympäröivä maailma jo on.[--] *Fifty Shades*in tuhat sivua eivät tulkitse yhteiskuntaa, eivät paljasta tai järkytä sitä. Ne vain tunkevat lisää seksiä arkeemme. (Ahola 2015.)

Kyseinen kirjoitus on yksi esimerkki siitä, kuinka porno on herättänyt keskustelua jo kolmen vuosikymmenen ajan. Pornografian⁵ merkityksestä ja luonteesta kulttuurissamme kertoo jo se, miten useat keskustelijat ja tutkijat ovat usein pakotettuja ottamaan kantaa ja valitsemaan puolensa. Argumentointia käydään useimmiten joko puolesta tai vastaan ja porno koetaan joko uhriuttavana tai vapauttavana. (Nikunen, Paasonen, Saarenmaa 2005, 15.) Tämä asetelma oli näkyvissä myös Aholan ja Nykäsen puheenvuoroissa, joissa molempien keskeiseksi arvotuksen kohteeksi nousi trilogian eroottinen viitekehys ja seksillä markkinointi kulttuurissamme.

Nykänen koki oman lukukokemuksena hyvin eri tavalla kuin Ahola. Nykäsen mukaan kirja palveli sille tarkoitettua tarkoitusta eroottisena viihdekirjallisuutena, josta oli sopivaa nauttia ilman häpeän tunnetta. Hänen mielestään teos oli myös eettisesti parempi vaihtoehto fantasioinnille, kuin porno:

---

⁵ Pornografialla tarkoitetaan esimerkiksi kuvallista tai kirjallista esitystä, joka kuvaa ihmisen seksuaalista käyttäytymistä suorasukaisesti.

Kumpi on vaarallisempaa, porno vai romanttinen viihde? Kumpikaan ei anna kovin realistista kuvaa elämästä. Eivät ne sovi oppimateriaaliksi. Eikä niihin pidä jäädä koukkuun. Mutta kumpikin voi joskus täyttää tehtävänsä, vaikka laatu ei olisi taiteellisesti kovin korkeatasoista. Pääasia on, että saa hetken huokailta.[--] Pornoteollisuushan on käyttänyt hyväksi, esineellistänyt ja alistanut naisia, mutta näiden tarinoiden takia ei yhdenkään ihmiskaupan uhrin ole tarvinnut kameran edessä levitellä haarojaan.[---] Kenellä on otsaa tulla sanomaan, että nyt kyllä naiset kiihottuvat ihan vääristä asioista? Kiihottukaa sivistyneemmin! Sillä siitähän tässä myös on kyse. (Nykänen 2015.)

Ylen nettisivuilla julkaistussa paneelikeskustelussa kirjan suomentaja Riie Heikkilä kertoi omista kokemuksistaan ja mielipiteestään kirjoihin liittyen. Hänen mukaansa kirjan kääntäminen oli hauska ja vapauttava kokemus, koska pelkoa alkuperäisen version pilaamisesta ei ollut. Myös Heikkilä otti kantaa siihen, miksi trilogia on noussut nykykulttuurissamme suosiolliseen asemaan. Hän viittaa teoksen kuvastavan aikamme nykykulttuuria, mutta ei ota kantaa kirjojen eroottisuuteen:

Ehkä tää on tämmöinen meidän ajan tyhjä kulttuuri, että kaivataan tällaista lopulta kovin sisällötöntä kirjallisuutta. (Heikkilä 2013.)

5.2 Pehmoporno

Monet ammatikseen kirjoittavat sekä blogin pitäjät kiinnittivät oletetusti huomiota trilogian seksuaaliseen viitekehykseen. Erityisesti niissä kiinnitettiin huomiota niiden sadomakistiseen kuvaukseen. Aineiston kirjoittajien mielipiteistä oli havaittavissa monien olleen pettyneitä nimenomaan trilogian seksuaaliseen kuvaukseen. Trilogia on saanut ympäri maailmaa maineen jopa pornahtavana kirjana, ja osittain tämän takia monen lukijan odotushorisontti kohdistui tähän.

Aineiston kirjoittajien argumenteista oli havaittavissa erityisesti kaksi toistuvaa nimitystä: ”pehmoporno” ja ”äiskäporno”. Tämä oli ilmiönä kokonaisuudessaan kiinnostavaa, sillä nimitykset viittaavat eroottisten kuvauksien olleen lukijoiden mielestä ”pehmeää”, ja ne selkeästi poikkesivat niistä mielikuvista, joita median kautta suurelle yleisölle oli välittynyt. Kiinnostavaksi kysymykseksi erityisesti nykykulttuurin valossa nousee kysymys siitä, miksi niin moni koki näin.

Jotta voidaan saada mahdollisimman totuudenmukainen ja tarkka kuvaus aineiston kirjoittajien vastaanotosta, on syytä avata seksuaalisuuteen liittyvää terminologiaa ja käsitteitä.

Kirjoituksista nousivat vahvimmin esille termit, *BDSM*, *sadomasokismi*, sekä *Kinky*. *Sexpo* – säätien tutkimuspääällikkö Anu Suomelan mukaan termi *BDSM* on yleiskäsitys sadomasokistisille fetisseille, kuten esimerkiksi sitomiselle, alistamiselle ja rankaisulle. *Sadomasokismin* taas määritellään tarkoittavan termiä, joka kuvastaa sadistin ja masokistin välistä vuorovaikutusta. Sen koetaan olevan aikuisille tarkoitettua, joka perustuu yhteiseen haluun ja sopimukseen, jonka molemmat osapuolet kokevat palkitsevina. Henkilöiden väliseen vuorovaikutukseen voi kuulua esimerkiksi alistamista, nöyryyttämistä, sekä rangaistuksia ja fyysisen kivun tuottamista. *Kinky sex* on nimitys epätavallisille seksimieltymyksille. Nimi *kinky* taas viittaa mutkikkaaseen tai kieroona, sanan merkityksiä pidetään epätarkkoina, mutta yleisesti sen katsotaan tarkoittavan jotakin normaaleihin seksitapoihin kuulumatonta. Samaan yhteyteen lienee hyödyllistä määritellä myös mitä tutkimuksessa moneen otteeseen esiintyvä termi *pornografia* käytännössä tarkoittaa. *Sexpon* tietokirjan mukaan se tarkoittaa kuvallista, kirjallista tai muuta vastaavaa esitystä tai tuotetta, joka kuvaa ihmisen seksuaalista käyttäytymistä suorasukaisesti. Suoraa rajavetoa siihen, mikä voidaan luokitella pornograafiseksi, ei voida tehdä, koska se on sidoksissa kulttuuriin, arvoihin, sekä normeihin ja yksilötasoiseen kokemukseen. (Suomela 2009, 348, 359, 369, 371, 372.)

Kirja ja kardemumma – nimistä blogia kirjoittavan naishenkilön mielestä kirjailija oli tehnyt sadomasokismista pehmeän ja nautittavan kuvauksen, joka ei vastannut hänen mukaansa totuudenmukaista kuvausta, mutta toimi kelpo fantasiana:

Uskoisin, että aika harva kirjan lukenut haluaisi harrastaa samanlaisia leikkejä kuin romaanin päähenkilöt Anastasia Steele ja Christian Grey. Kaukana siitä.

Mutta James luo yleensä puistattavalta kuulostavasta sadomasokismista paljon pehmeämmän kuvan. Sitä on arvosteltukin. Oikeasti sadomasokismi on varmasti aivan jotain muuta kuin mitä se tarinan päähenkilöiden välillä on.

Mutta kirjasarjasta tuskin olisi tullut näin valtavaa menestystä, jos James kirjoittaisi täysin totuudenmukaisesti, vailla pehmentävää fantasiaa. *Fifty Shades of Grey* on kotiäitien märkä päiväuni. Hieman turvallisen rajan tuolla puolen, mutta ei kuitenkaan liian kaukana. (*Kirja ja kardemumma* 2015.)

Kirjoittaja perusteli samassa kirjoituksessaan myöhemmin mielipidettään:

Kun pepulle läimäyttelyn ympärille luo mielikuvia luksuskämpistä, silkkilakanoista, osteri-illallisista ja muusta romanttisesta hömpästä, ei se läimäyttely kuulosta niin pahalta. James on aika taitava kuorruttamaan kiduttamisen pumpulilla. (*Kirja ja kardemumma* 2015.)

Kyseisen lukijan argumentoinnista nousee esille erityisesti hänen mielipiteensä siitä, ettei sadomakismin kuvaus kirjoissa vastaa todellisuutta. Hänen mukaansa BDSM – seksissä on oikeasti kyse ”kiduttamisesta”, mikä viittaa siihen, miksi hän koki kirjan olevan pehmopornoa.

Sama kirjoittaja nosti myös esille termin ”kotiäiti”, joka vilisi monissa muissakin aiheesta kirjoitetuissa kirjoituksissa. Esimerkiksi *Iltä-Sanomat* uutisoi kirjan rantauduttua suomeen seuraavalla otsikolla: ”Odotus on ohi – kotirouvien seksifantasiakirja julkaistiin suomeksi”. (*Iltä-Sanomat* 2012). Käsitettä ”kotiäiti”, tässä yhteydessä voidaan mielestäni pitää jopa herjaavana. Se on ikään kuin jotakin, mikä ei istu tai sovi kyseiseen kontekstiin. Onko taustalla kenties ajatus siitä, että kyseiseen ikäluokkaan kuuluvat naiset olisivat jollakin tapaa seksuaalisesti turhautuneita, ja siksi kirjoja voidaan pitää heille sopivana virikkeenä? Ajatuksen taustalla voinee olla jotakin totuudenmukaisuutta, mutta yleisesti ajateltuna ajatus on varsin yleistävä koko ikäluokkaan kohtaan.

Kyseiseen käsitteeseen voi olla muitakin monisyisiä tulkintoja. Kirjailija itse on iältään keski-ikäinen ja kertonut haastatteluissa trilogian olevan hänen ”keski-ikänsä kriisinsä”, johon hän on laittanut kaikki fantasiansa. *Iltä-Sanomien* keräämien lähteiden mukaan teokset olisivat kolahtaneet erityisesti naimisissa oleviin naisiin. (*Iltä-Sanomat* 2012). Tutkimusten mukaan nykypäivänä suurimman asiakaskunnan erotiikkamessuille muodostavat keski-ikäiset naiset. (Karkulehto 2011, 205). Yksi selittävä syy voi myös olla ajankohta, jolloin seksuaalisuus ja siihen liittyvät esitykset ovat vapautuneet.

Seksuaalisuuden mediaesitykset kaupallistuivat ja alkoivat vapautua 1950–60 – luvun taitteessa, jolloin seksi ja siihen liitettävät esitykset alkoivat tulla kulttuurissa yhä näkyvämmäksi ja seksillä alettiin tehdä muutakin kauppaa, kuin pelkästään sen itsensä myymistä (Karkulehto 2011,15, 108). Pornokulttuuri on ollut pitkään miehille kohdennettua ja sen kuluttamista on pidetty pitkään pelkästään heille sopivana. Tämä on voinut johtaa siihen, etteivät nyt keski-ikänsä saavuttaneet naiset ole aikaisemmin uskaltaneet tai voineet kuluttaa pornografiaa samalla tavoin kuin mitä nykykulttuurissamme. Omien huomioiden mukaan yhä useammat nuoret naishenkilöt ovat vapautuneet kuluttamaan pornoa siinä missä miehetkin, mutta edelleen ”keski-ikäisten kotirouvien” pornografian kulutusta pidetään hieman jopa tabuna. Kuvitellaan ikään kuin että jos he haluavat saada seksuaalisia virikkeitä, heidän on parempi lukea sitä kirjojen muodossa, koska se koetaan jollakin tapaa säädylisempänä ja siveellisempänä. Nykykulttuurissamme pornografiaa on yhä helpompi kuluttaa monissa eri muodoissa, ja taustalla kytee usein ajatus siitä, mitä pidetään kellekin ”sopivana”. Nämä sopivuuden rajat piilevät useimmiten ihmisten omissa arvoasenteissa, eikä

mielestäni voida sanoa pätevää syytä siihen, miksi esimerkiksi juuri keski-ikäisten naisten tulisi tyytyä pelkkiin seksiä kuvaileviin kirjoihin.

Sadomaksimista ja sen esitystavoista kirjoitti myös ensimmäisen osan lukenut nimetön nettikirjoittaja *BDSM – baari* -nimiselle sivustolle, jota luonnehditaan ”kinkyjen kantapaikaksi”. Kirjoittaja käyttää aiheeseen viittaavaa sanastoa ja kertoo kirjoituksessaan olevan itse ainakin jossakin määrin kyseisten seksilajien harrastaja. Hänen mukaansa kirjassa ei ollut laisinkaan sadomakismista kuvausta, minkä vuoksi hänen mukaansa kirjaa voi luonnehtia pehmopornoksi:

Ja sen verran voin sanoa että sadomasokismia ainakaan ensimmäisessä kirjassa ei ole ollenkaan, se on täysin puhtaasti D/s:ää, ja sitäkin melko pehmoa muotoa, hyväntuulista leikkimistä, kohteliasta kiusoittelevaa tahtojen "taistoa", ei todellakaan mitään toisen murtamista, kovaa nöyryyttämistä tms. (*BDSM – baari* 2012.)

Samalla sivustolla aiheesta kirjoitti toinenkin nimetön nettikirjoittaja, jonka mukaan kirjailija ei täysin tavoittanut kirjoissaan totuudenmukaista kuvausta sadomakismista ja sen ilmenemismuodoista:

BDSM-puoleltaan kirja on mielestäni silkkaa sontaa. Kirjailijalla ei todennäköisesti ole minkäänlaista kokemusta aiheesta tai sitä harrastavista ihmisistä, sillä Christian Greyn henkilöhahmoon on kirjoitettu kaikki ne stereotyyppit ja luulot kinkyistä, jotka kumoutuisivat noin viidellä minuutilla omakohtaista taustatutkimusta. (*BDSM – baari* 2012.)

Aineiston kirjoittajien kommentteista oli havaittavissa heidän mielipiteensä siitä, ettei kirjailija heidän mukaansa täysin tavoittanut suuntaan tai toiseen totuudenmukaista kuvausta sadomakismista ja sen esitystavoista, minkä vuoksi teos oli heidän mukaansa pehmopornoa. *Demokraatti* – nimisellä internetsivustolla ammattilaiskirjoittaja jatkaa keskustelua pehmopornosta ja pohtii kirjallisuuskritiikissään sitä, mikä tekee teoksesta nykypäivänä suosittu:

Mutta kysymys kuuluu: onko maailma vielä niin viaton seksiä pursuavana aikanamme, että tällainen pehmoporno herättää lukijoiden mielenkiintoa kautta maailman? Nykyään kun sanotaan seksilelujen ja ruoskien kuuluvan jo ns. tavallisten avioparien kokoelmiin? [--] Toki seksi kiinnostanee useimpia ihmisiä, mutta voiko pelkkä sadomasokismi olla vielä näin kiihottavaa? (Luumi 2012.)

Kirjoittaja ei perustele sen tarkemmin esille nostamaansa kommenttia ruoskien ja lelujen arkipäiväisyydestä, mutta huomio on monin tavoin kiinnostava. Nykykulttuurin valossa näyttäisi siltä, etteivät tavanomaiset seksuaalisuden kuvaukset jaksa enää nykykulttuurissa herättää mielenkiintoa, ja siksi esimerkiksi kirjallisuuden kentällä täytyy keksiä uusia keinoja, mikäli seksillä halutaan myydä tai kiehtoa kuluttajia. Mikäli on uskominen *Fifty Shades of Grey*n mediakohua sekä myyntilukuja, näyttäisi ennemminkin siltä, ettei sadomakismi ole ollut aiheena vielä loppuun kulutettua kulttuurintuotannossa.

Sanna Karkulehdon mukaan seksuaalisuutta pidetään edelleen mysteerisenä ja ihmisiä ikuisesti kiinnostavana, vaikka sillä on etenkin nykypäivänä paljon sijaa jokapäiväisessä näkyvyydessä ja arkipäiväisyydessä. Modernissa länsimaisessa yhteiskunnassa tulee hänen mukaansa aika ajoin tarve välillä peitellä seksuaalisuutta häveliäästi ja välillä taas paljastaa ja esittää sitä kyltymättömästi erilaisilla kulttuurisilla esityksillä. Mediakulttuurin seksuaalisuuden esitykset laajenevat jatkuvasti. Seksuaalisuuden ja sen esittämisen tulee Karkulehdon mukaan olla sidoksissa mystisyyteen ja jännittävyteen, jotta se jaksa kiehtoa ihmisiä edelleen. Tästä syystä mediatuotannoissa on lähdetty rikkomaan seksuaalisuuden rajoja, sekä murtamaan uusia tabuja, kun vanhat arkistuvat. Seksillä pystytään myymään, kun sen esityksessä taiteillaan sopivasta erilaisten rajojen kanssa. Tällaisia rajoja voivat olla esimerkiksi villi, kesy, vapaa, kontrolloitu, kielletty ja sallittu. (Karkulehto 2011, 107, 122, 233.)

Mediapersona Jouni Hynynen kirjoitti kärkkäästi oman mielipiteensä *Suur-Tampere*-nimiseen verkkolehteen. Hän ei ilmeisesti ollut lukenut kirjoja ja kirjoituksessaan viittasi ennemminkin kirjasta tehtyyn elokuvaversioon ja sen ympärillä pyörineeseen mediakohuun. Hänen mielipiteensä on silti kiinnostava sillä, hän on yksi harvoja miespuolisia kannanottajia ja hänen kirjoituksensa ottaa kantaa nimenomaan miehen näkökulmasta kirjojen eroottisuuteen ja sen asemaan kulttuurissamme:

Eniten minua ärsyttää kuitenkin tämä *Fifty Shades of Grey* -vouhotus. Jonkun perkeleen pehmoporno-bestsellerin pohjalta tehdään elokuva, jossa vähän piiska heiluu ja flirttaillaan sadomasokismin kanssa. [--] Naiset, Jouni-setä kertoo teille nyt salaisuuden. Ei piiskan heiluttelu ole seksiä, eikä siinä ole mitään jännittävää. Se on piiskan heiluttelua, ei muuta, eikä sillä ole mitään tekemistä vanhan kunnan sisäänulos-tempun kanssa. Jos te haluatte nähdä jotain oikeasti tuhmaa, käykää miehene nukkuessa yöllä netissä. Siellä pannaan niin, että tyrät rytkyy. (Hynynen 2015.)

Hynysen kommentista välittyy ajatus siitä, ettei ikään kuin ”kovan pornon” konseptilla tehty teos takaa sitä, että teos voitaisiin tulkita automaattisesti rohkeaksi tai roisiksi ilman uskottavaa sisältöä. Toki Hynynen ensisijaisesti kommentoinnillaan viittaa ennemminkin pornon ja kirjasta tehdyn elokuvan vertailuun. Hän kuitenkin tietyllä tavalla puoltaa samankaltaista ajatusta *Demokraatti* – sivuston kirjoittajan kanssa siitä, ettei sadomakismissa ja ruoskan heiluttelussa ole enää mitään erikoista tai tarjottavaa nykykulttuurillemme ja sen kirjallisuudelle.

Monille aineiston kirjoittajille trilogia näyttäytyi pehmopornona, mikä on mielestäni puhuttelevaa nykykulttuurin valossa katsottuna. Nykykulttuurissamme näyttäytyy yhä vahvemmin siedätys ja kyltymättömyys erilaisiin pornografisiin esityksiin. Trilogiassa esitetty sadomakistinen kuvaus tuntui monelle olevan jo pehmopornoksi määriteltävää. Virallisten määrittelyjen mukaan *Hardcore* eli ns. kova porno tarkoittaa peittelemätöntä kuvaa seksiakteista, kun taas pehmeä porno eli *softcore* tarkoittaa useimmiten esimerkiksi perinteisiä alastonkuvia (Suomela 2009, 252). Näiden määrittelyjen ja tutkielman aineiston kirjoittajien vastaanoton valossa näyttäisi siltä, että raja näiden kahden termin välillä on muuttamassa muotoaan tai ainakin ilmenemässä uudenlaisena. Toki tämä voi myös olla riippuvainen siitä, kenen näkökulmasta asiaa katsotaan.

6 Päätäntö

Korrektiuden ja varovaisuuden ilmapiiri rajoittaa useimmiten sitä, miten pornosta ja sen esitystavoista voidaan puhua akateemisessa kontekstissa. Yksi syy tähän on, ettei pornografian kulttuurista monisyisyyttä ole ymmärretty tai haluttu ymmärtää. (Kalha 2005, 30.) Viime aikoina pornografian merkityksiä ja sen ulottuvuuksia eri kulttuurin kentillä on kuitenkin alettua tutkia entistä enemmän. Tämä tutkielma osittaa ainakin kiistatta sen, miten pornoistuminen ja sillä markkinointi on tullut yhä selkeämmin esiin populaarikirjallisuudessa ja nykykulttuurissa. Tutkielma pystyy myös osittain analysoimaan ja selittämään kirjasarjaan kohdistunutta kritiikkiä.

Pelkkien internetistä löytyvien aineistojen pohjalta on vaikeaa tehdä kokonaisvaltaista tutkielmaa tai tehdä tyhjentäviä päätelmiä. Tämän tutkielman tavoitteena oli pikemminkin nostaa esille relevantteja argumentteja ja tulkita niitä. Monet aineiston kirjoittajat keskustelivat trilogiaan liittyvistä aiheista runsaasti, mutta lopulta analysoitavaa aineistoa tai perusteltuja argumentteja oli suhteellisen vähän. Tästä huolimatta mielestäni pelkästään jo itsessään ne argumentit ja aiheet jotka nostettiin esille, ja joista puhuttiin, olivat mielenkiintoisia monelta kantilta. Tutkielmaa tehdessäni

oli mielestäni myös huomionarvoista kaikki se, mitä jätettiin keskusteluissa sanomatta. Esimerkiksi hyvin harva kiinnitti huomiota trilogian seksuaaliseen vallankäyttöön tai naisen alistamiseen, mikä on mielestäni puhuttelevaa nyky-yhteiskunnassamme.

Mahdollisissa jatkotutkimuksissa olisi mielenkiintoista tutkia liittyykö kirjasarjan lukemiseen ja vastaanottoon kulttuurisia eroja. Suomalaiset ovat tunnetusti mieltyneet realistisiin kirjoihin, ja ainakin tämän tutkielman valossa näyttäisi myös siltä, että he suhtautuvat lukemaansa kriittisesti.

Fifty Shades of Grey -trilogia on noussut omaksi kirjallisuuden ilmiökseen osittain sen seksuaalisen viitekehyksen ansiosta. Monet ovat veikanneet sen kaltaisia teoksia ilmestyvän pian markkinoille, mutta nähtäväksi jää, kauanko seksuaalisuudella markkinointi jaksaa vielä kiehtoa kuluttajia.

Lähteet

Painetut lähteet:

James, E.L. (2011-2012) *Fifty Shades. Sidottu, Satutettu, Vapautettu*. Suomi: Otavan Kirjapaino Oy.

Karkulehto, Sanna (2011) *Seksin mediamarkkinat*. Tallinna: Gaudeamus Helsinki University Press Oy.

Leppänen, Sirpa (2008) Routarinne, Sara, Uusi-Hallila, Tuula (toim.) (2008) *Nuoret kielikuvassa. Kouluikäisten kieli 2000-luvulla*. Juva: Kirjapaino WS Bookwell Oy.

Rossi, Leena-Maija; Kalha, Harri (2005) Nilkunen Kaarina, Paasonen, Susanna, Saarenmaa, Laura (toim.) (2005) *Jokapäiväinen pornomme*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Segers, Rien T. Varpio, Yrjö (1985) *Kirja ja lukija. Johdatus kirjallisuudentutkimuksen uuteen suuntaukseen*. Suom. Lilli Ahonen. Juva: WSOY:n graafiset laitokset.

Suomela, Anu (toim.) (2009) *Seksi. Kaikki mitä tulee tietää*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Thesslund, Niklas (2016) *Poikien välisestä ystävyydestä*. Image vol. 229. Tallinna: A-lehdet Oy.

Sähköiset lähteet:

Aamuvirkku yksisarvinen (2012) *Maailman menestynein FanFiction Fifty Shades of Grey eli Twilightin suora jälkeläinen*. Aamuvirkku yksisarvinen blogspot. URL: <http://aamuvirkkuyksisarvinen.blogspot.fi/2012/10/maailman-menestynein-fanfiction-fifty.html> (linkki katsottu: huhtikuu 2016.)

Ahola, Suvi, Nykänen, Anna-Stina (2015) *Onko sadomakistinen Fifty Shades of Grey naisten nautinto vai kaihdettavaa pornoviihdettä? Puheenvuorot puolesta ja vastaan*. Helsingin Sanomat. URL: <http://www.hs.fi/kulttuuri/a1305926077518> (linkki katsottu: huhtikuu 2016.)

All Them Shiny Things (2012) *The Fifty Shades- trilogian arvostelu*. All Them Shiny Things blogspot. URL: <http://allthemshinythings.blogspot.fi/2012/07/the-fifty-shades-trilogian-arvostelu.html> (linkki katsottu: toukokuu 2016.)

Anna minun lukea enemmän (2013) *E.L.James: Fifty Shades of Grey*. Anna minun lukea enemmän blogspot. URL: <http://annaminunlukeaenemman.blogspot.fi/2013/03/el-james-fifty-shades-of-grey.html> (linkki katsottu: huhtikuu 2016.)

BDSM- BAARI (2012) *E. L. James'in Fifty Shades -trilogia: Fifty Shades of Grey*. URL: <http://www.bdsmbaari.net/index.php?PHPSESSID=hd9ljm363oq35oanakhbhd51f6&topic=3051.0> (linkki katsottu: toukokuu 2016.)

Finnkino (2015) *Fifty Shades of Grey. Elokuvan synopsis*. Finnkino. URL: <http://www.finnkino.fi/Event/300634/> (linkki katsottu: huhtikuu 2016.)

Heikkilä, Riie (2013) Fogelholm, Sonja (2013) *huonosti kirjoitettu pehmopornokirja villitsi kotiäitejä ympäri maailmaa*. Yle. URL: <http://yle.fi/aihe/artikkeli/2013/03/01/huonosti-kirjoitettu-pehmopornokirja-villitsi-kotiaiteja-ympari-maailman> (linkki katsottu: huhtikuu 2016.)

Hynynen, Jouni (2015) *Harmaan sävyjä ja muuta sontaa*. Suur-Tampere. URL: <http://jounihynynen.suurtampere.fi/2015/04/01/harmaan-savyja-ja-muuta-sontaa/> (linkki katsottu: huhtikuu 2016.)

Ilta-Sanomat (2012) *Odotus on ohi – kotirouvien seksifantasiakirja julkaistiin suomeksi*. Ilta-Sanomat. URL: <http://www.iltasanomat.fi/viihde/art-2000000535992.html> (linkki katsottu: toukokuu 2016.)

Karvonen, Lea (2012) *50 Shades of Grey*. Sylvi. URL: <http://sylvi.fi/2012/03/mutta-mita-tama-kravatti-symboloi/> (linkki katsottu: huhtikuu 2016.)

Kirja ja kardemumma (2015) *Fifty Shades of Grey – villejä päiväunia*. Kirja ja kardemumma blogspot. URL: <http://kirjakardemumma.blogspot.fi/2015/02/fifty-shades-of-grey-villeja-paivaunia.html> (linkki katsottu: huhtikuu 2016.)

Kirjojen keskellä (2012) *Fifty Shades, Sidottu*. Kirjojen keskellä blogspot. URL: <http://kirjojenkeskella.blogspot.fi/2012/10/fifty-shades-sidottu.html> (linkki katsottu: huhtikuu 2016.)

Kontiola, Soile (2015) *Fifty Shades of Grey, erotiikka vai lähisuhdevaltaa?* Nörttitytöt. URL: <http://geekgirls.fi/wp/blog/2015/03/02/fifty-shades-of-grey-erotiikka-vai-lahisuhdevakivaltaa/> (linkki katsottu: huhtikuu 2016.)

Luumi, Marja (2012) *Seksi kiinnostaa aina vain*. Demokraatti.fi. URL: <http://demokraatti.fi/seksi-kiinnostaa-aina-vain/> (linkki katsottu: huhtikuu 2016.)

Pekonen, Juha-Pekka (2016) *”Keittiölinjaston seksikyyden” tavoittanut Fifty Shades of Grey kahmi ehdokkuuksia huonoimmasta elokuvasta*. Helsingin Sanomat. URL: <http://www.hs.fi/kulttuuri/a1452783290922> (linkki katsottu: huhtikuu 2016.)

Tainola, Rita (2016) *Eroottisen Fifty Shades of Grey – kirjan kirjoittaja: Kokeilin sadomakistisia akteja mieheni kanssa*. Ilta-Sanomat. URL: <http://www.iltasanomat.fi/viihde/art-2000000878711.html> (linkki katsottu: huhtikuu 2016.)

